

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יד, תשכ"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

(28): „פניו עגולות ויפות־סבר“; בעמוד 42: „ופניו טובות סבר“; וכיוצא בזה: „עיניו טובות הסבר“ (עמוד 127); „פניה רכות הסבר“ (עמוד 149).

ה ע ר ו ת

על חידושי מנדלי מר"ס

ד"ר מ' דור מביא במאמרו המעניין „בעלי חיים מצפים לשמות“ („לשוננו לעם“ קכט) מחידושויו של מנדלי מר"ס בשמות בעלי חיים. כדאי להפנות תשומת לבם של הקוראים למאמרו של י"א זיידמן, „מנדלי מר"ס כמחיה הלשון העברית“ ב„לשוננו“ כרך ז' (שנת תרצ"ו), עמ' 205—219, 336—348. קורא

לעניין ה„טובע“

בקונטרס קל, עמ' 207—212, הביא ישראל הורביץ אוסף גדול של מליצות על הטובע בשטף מים רבים ומנסה להיאחו בקנה־קש הצף על פני המים.

המליצה האחרונה שברשימה: „הטובע בשיכולת — אוחו בשיכולת“, אשר זיידמן (תש"ב) מביאה בשם לשצינסקי (תרח"ץ), כבר הייתה לעולמים. בשנת תרע"ט כבר כתב טביוב: „ובספרותנו החדשה נתפשט המשל החרוזי: הטובע בשיכולת, יאחו בראש שיכולת, שהוא תרגום מוצלח מלועזית“.

ונוסח ארוך ומסורבל במקצת נמצא בספר, אוצר הלשון העברית מאת ש"ן [=שמואל נחום] כהנובסקי, ורשה, תרס"ה, עמ' 225, סי' ג': „האומלל אשר שטפתהו שיכולת, תאחו ירו גם בראש שיכולת“. שמואל אשכנזי

„עבד לשני אדונים“

ב„תוספת מקורות ומקבילות לאמרות אחד העם“ („לשוננו לעם“ קלא—קלב, עמ' 272) ציין הרב שמואל אשכנזי כמקור לאמרה „אי אפשר לעבוד שני אדונים כאחד; איך אפשר לעבוד שני אדונים המתגרים זה בזה?“ — מתי ו, 24 „לא יוכל איש לעבוד אדונים שניים“, והמקבילה בלוקס טז, 13. אבל המאמר נמצא גם במקורות שלנו. ברות רבה פ"ג, אות א': „ועבד חפשי מאדוניו; זה הוא שעושה רצון יוצרו מכעיס את יצרו“. והעיר שם ב„מתנות כהונה“: „כלומר כל זמן שהוא חי, עובד שני אדונים, ליוצרו וליצרו; אם עושה רצון יוצרו, מכעיס יצרו, ואם עושה רצון יצרו, מכעיס יוצרו, וה"ג בספר ישן בהדיא“. ובילקוט שמעוני איוב רמז תתצ"ו בשם מדרש (בוודאי רות רבה): „האדם בחייו הוא עבד ליצרו וליוצרו, ובשעה שהוא עושה רצון יוצרו, הוא מכעיס יצרו, וכן להיפך“.

הנוסח המלא נמצא כנראה ב„מעין גנים“ על איוב לר' שמואל ן' מסנות, הוצ' בובר, עמ' 13: „האדם הזה כל זמן שהוא חי הרי הוא (עבד) לשני אדונים, עבד ליוצרו ועבד ליצרו. בשעה שהוא עושה רצון יוצרו, הוא מכעיס יצרו, ובשעה שהוא עושה רצון יצרו, הוא מכעיס את יצרו“.

א"א אורבך